

Expansive Eye

פרשיות תזריע מצורע תש"ע

LEVITICUS

PARASHAS TAZRIA

13 / 3-10

his flesh a s'eis, or a sapachas, or a baheres, and it will become a tzaraas affliction on the skin of his flesh; he shall be brought to Aaron the Kohen, or to one of his sons the Kohanim. ³ The Kohen shall look at the affliction on the skin of his flesh: If hair in the affliction has changed to white, and the affliction's appearance is deeper than the skin of the flesh — it is a tzaraas affliction; the Kohen shall look at it and declare him contaminated.

16

וְטָמְא אֹתוֹ — And declare him contaminated. The Kohen must declare orally, "You are contaminated" (Rashi; Sifra). Without this formal declaration there is no tumah, even if there is no doubt that the affliction is a tzaraas (Megaim 3:1).

Once the victim has been declared a metzora, he conducts himself as set forth in verses 45-46.

2 129 / VAYIKRA 13:1-2

TAZRIA

THE CALL OF THE TORAH

2. אָנֹכִים כִּי יִהְיֶה בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ — If a person will have on the skin of his flesh. The following chapters reveal a concept in Jewish thought that was not apparent before this point, that there is a unity among religion, ethics, and physical hygiene similar to the unity of spirit and body in the human being. As a result of this concept, we frequently find medical topics in the Talmud closely linked with ethical and religious precepts. These health rules are placed on the same level as rules of morality, love of others, and respect for justice.

Each man is a miniature universe, whose many physical and spiritual elements are blended in perfect harmony, a finely tuned equilibrium. Because of that interdependence, one has to seek the causes of certain physical ailments in the psychological and spiritual realms, and vice versa. Among our classical Sages, Rambam emphasizes most forcefully that the best medication is based on ethical values, for it then tends to re-establish the harmonious union between spiritual and physical forces (Guide to the Perplexed 3:27; Hil. De'os 3 and 4; Iggeres HaMussar).

By giving tzaraas afflictions so large a place in the Book of Leviticus, the Torah points to them as a classic example of the spiritual causes at the root of many illnesses. (See Deuteronomy 28.)

The tzaraas afflictions are seen by the Talmud to be a possible consequence of seven sins: slander, murder, perjury, debauchery, pride, theft, and jealousy [as deduced from numerous biblical sources by R' Yonasan in Arachin 16a]. From that view, often repeated in the Talmud and the Midrash, Rambam concludes that the specific afflictions dealt with here are not natural phenomena brought about by the laws of nature but are caused by Divine intervention (Hil. Negaim

3

Parshas Tazria
Eretz Yisrael: R. Beliky

91

person contracted tzaraas, his life was ruined. He had to go and live michutz la'machaneh, outside the camp. It was impossible to carry on living a normal life. He was condemned, perhaps, to a lifelong situation. All day long he would have to call out, "tamei tamei," warning people to keep away from him. "וטמא... וטמא" — His garments are to be rent, and his head uncovered... and he shall call out, "impure, impure!" (Vayikra 13:45). For the metzora, ordinary life comes to an end.

The cure for tzaraas is different from that of other types of illness. This affliction does not always originate from a dramatic event, and it certainly does not leave with a flourish. The Gemara (Erechin 16a) mentions seven causes for tzaraas: Evil speech, murder, needless oath-taking, immorality, haughtiness, theft, and envy. Three of these are imperfections in the character or outlook of an individual.

One person might have a tzar ayin, looking with a narrow, begrudging eye upon the fortunes of others. If this blemish is cured, then the effect that it has on the body disappears. Physical health simply reflects the internal condition of one's personality. So long as one's penimius, one's inner spiritual world and character is in order and no blemish exists, then the body does not suffer afflictions such as tzaraas.

3

אש המיד

4 ריב 5 יו"ט

והנה כאשר נתבונן נמצא כי אהרן הכהן ובניו הכהנים מופקעים לגמרי משלושת מידות אלו.

לשון הרע, אדם מדבר לשון הרע על רעהו כי איננו בשלום עימו ומבקש רעתו, ואילו את מידתו של אהרן הכהן הגדירו חז"ל (אבות פ"א משנה יב): "הלל אומר, הוי מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרוב לתורה".

הרי שאצל אהרן הכהן לא שייכת מידה רעה זו של לשון הרע שכן כל עיניו רק להשכין שלום בין אדם לחבירו ובין איש לאשתו. וכפי שמביא רש"י על הפסוק (במדבר כ. כט): "ויבכו את אהרן שלושים יום כל בית ישראל", הנה אצל משה רבינו לא נאמר כל בית ישראל כפי שנאמר אצל אהרן, וכתב רש"י ומקור דבריו במדרש: "כל בית ישראל

אל אהרן וגו' - גזירת הכחוש היא שאין טומאת נגעים וטהרתם אלא על פי כהן. [נ"י]

רש"י מדגיש כי גזירת הכתוב היא שאין הנגעים נטהרים אלא על ידי כהן, ויש ליתן טעם ומשמעות בענין זה שדווקא הכהן הוא זה שיכול לרפא את הצרוע מנגעו.

הגמרא בערכין מביאה כמה וכמה דברים שהנגעים באים מחמתן, ועיקרם שלושה, לשון הרע, גסות הרוח וצרות עין, שעניינה כמו שפירש רש"י שם: "צרות העין - שצרה עינו באחרים ואינו מהנה שכיניו מכליו. על ידי שאלה", כלומר עניני ממונ.

45 And the person with tzaraas in whom there is the affliction — his garments shall be rent, the hair of his head shall be unshorn, and he shall cloak himself up to his lips; he is to call out: "Contaminated, contaminated!" 46 All the days that the affliction is upon him he shall remain contaminated; he is contaminated. He shall dwell in isolation; his dwelling shall be outside the camp.

47 If there shall be a tzaraas affliction in a garment, in a woolen garment or a linen garment, 48 or in the warp or the woof of the linen or the wool; or in leather or in anything fashioned of leather;

S R. Monk

3. למדנו מדבריו שהקנאה והשנאה אינן נובעות ממידות רעות, אלא ממבט מוטעה ועקום בעולם. מי שחושב שהזולת יכול להרע לו, לקחת לו דברים ולהפסידו ולהזיקו, אכן יש לו סיבה לקנאה ושנאה ותחרות, אבל מי שכבש לעצמו את הידיעה האמיתית הברורה, מי שיש לו המבט השכלי הנכון על כל מה שמתרחש בעולם, שאף אחד אינו יכול להזיק ולהרע לו, ממילא אין לו מידת הקנאה ומידת השנאה, כי הוא מבין שאין במה לקנא, ואין לו סיבה לשנוא את חברו.

אדם שחטא ונכשל בקנאה ושנאה, וזה הביאו לדבר דיבורי לשון הרע על הזולת, להרע ולהפיץ דיבורים רעים על מי שהזיקו, ולכן סכסך ופילג בין איש לאשתו ובין איש לרעהו.

מה תקנתו שישב ויתרפא - אמרה תורה: בדרך ישב. הוא צריך להתרחק מזהבנות שאון החיים ולהתנתק ממירוץ החיים שמתחולל בעולם, ויעמוד מן הצד וישקיף, ואז יבין ויקבל את המבט הנכון והאמיתי, שאין במה לקנא, כי אין אדם נוגע במובן לחברו כמלוא הנימה, וכל החשתדלויות שעושים בני אדם

מעלות ואינן מורידות, כי הגזרה אמת והחריצות שקר. מה שנקבע על האדם זה מה שיהיה לו, ואף אחד אינו יכול להוסיף מחלקו או לגרוע, וכך ממילא יתרפא לגמרי משורשי חטא הלשון - מידת הקנאה והשנאה, ושב ורפא לו.

173 עין טובה מראש צורים

דרך טובה שידבק בה האדם

דבר גנותה של העין הרעה ושבה העין הטובה מתבאר בכמה וכמה מאמרים שבאוצרם של חז"ל. הם אמרו "אבות" פרק ה, משנה יט) כי מידת העין הטובה היא אחת משלושת המידות המאפיינות את תלמידי אברהם אבינו. בכך הצביעו חז"ל על מעלת העין הטובה שהיא שהציעדה את אברהם אבינו בדרכו וקידמה אותו, עד שממנה התפתחה שלימותו הרוחנית שלא היה לה חקר. לאיך גיטא, העין הרעה מהווה אחד המאפיינים העיקריים של בלעם הרשע ושל תלמידיו ההולכים בעקבותיו. לפיכך כשביקש התנא רבן יוחנן בן זכאי מתלמידיו שכל אחד מהם יצביע על הדרך הטובה שידבק בה האדם, אמר רבי אליעזר בן הורקנוס, שזו העין הטובה. ללמדנו שעין טובה אינה רק תכונה אחת מני רבות, אלא מאפיין ראשי, המעלה את האדם על הדרך הטובה שידבק בה האדם וממנה יגיע לכל הטוב והקדוש. באותה מידה היה רבי אליעזר גורס שהדרך הרעה שבעיקר ממנה על האדם להתרחק, זו העין הרעה, (עין "אבות" פרק ב, משנה טו). מפרשי המשנה הסבירו שאמנם אין בעין הרעה עבירה כלשהי, שהיא מסכת "אבות" אינה דנה בעבירות שבתחום ההלכה אלא ב"מידות", אבל היא עלולה לפגוע ולהזיק יותר מאשר עבירה כלשהי. כל עבירה וחטא גורמים לפגם ולקלקול בנפש האדם, אולם קלקולה של העין הרעה המור בהרבה, כאשר הוא גורם מתמיד לכמה וכמה עבירות, והיקף ההשחתה שהוא גורם לנפש, רב יותר מכל עבירה. מאליז מובן שעיקרון זה תקף באותה מידה גם בצד הטוב, ומי שנחון בעין טובה, זו עשויה לקדמו ולהביאו לכל מידה טובה ונאצל.

6

האנשים והנשים, לפי שהיה אהרן רודף שלום ומטיל אהבה בין בעלי מריבה ובין איש לאשתו. ע"כ.

גסות הרוח, עניינה שהאדם מתגאה על חבריו וחש עצמו נכבד ממנו, ואילו אהרן הכהן לא החשיב עצמו למאומה, כפי המובא בגמרא בחולין (פט ע"א) "אמר רבא ואיתימא רבי יוחנן, גדול שנאמר במשה ואהרן יותר ממה שנאמר באברהם, דאילו באברהם כתיב (בראשית יח, כז): "ואנכי עפר ואפר", ואילו במשה ואהרן כתיב (שמות טו, ז): "ונחגו מה", הרי שלא החשיב את עצמו לכלום ואפילו לא לעפר ואפר, אם כן גסות הרוח ודאי שהיא ממנו והלאה.

צרות עין, כפי שביאר רש"י בגמרא בערכין שם שצרות עין פירושו ענייני ממון, גם בזה ברור ומובן כי חמדת הממון אינה שייכת אצל אהרן ובניו הכהנים, שכן לא ניתן להם חלק ונחלה בארץ ואינם עסוקים כל ימיהם בהשגת ממון ובענייני מסחר, אם כן מה להם ולחמדת ממון.

מעטה כאשר השכלנו להבין כי כל עיקר עניינים אלו שבעבורם באים הגגעים לאדם, אינם שייכים כלל אצל אהרן הכהן ובניו הכהנים, לכך יש כבר בנותן טעם להבין ענין זה שהתורה מדגישה כי אדם אשר יש בעור בשרו נגע צרעת, יבוא אצל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים, כי רק הם אלו שיכולים לרפא את הנגע כי גם מופקעים מכל אותם הסיבות שהנגע בא בעבורם.

9 אצט שיעבד - 5 ערואר

הקנאה והשנאה נובעים ממבט מוטעה

כל ימי אשר הנגע בו יטמא טמא הוא בדרך ישב מחוץ למחנה מושבו (וי, מה)

וברש"י: "בדרך ישב, שלא יהיו שאר טמאים יושבים עמו, ורבותינו אמרו (בערכין דף טו ע"ב) מה נשתנה משאר טמאים לישב בדרך, הואיל והוא הבדיל בלשון הרע בין איש לאשתו ובין איש לרעהו אף הוא יבדל".

אדם המדבר לשון הרע על הזולת, על פי הרוב זה נובע מתוך קנאה וצרות. * עין, או מחמת שנדמה לו שפלוני הזיק לו או שמקפת את פרנסתו, או לא נהג בו כבוד הראוי. מה הוא עושה, מדבר בנגותו ומספר עליו דברים רעים, ומשנאת הפרט עובר לשנאת הכלל. נדמה לו שכל באי עולם חברו עליו יחדיו למטרה אחת ויחידה, להרע לו, להצר לו ולהזיק לו, ומתמלא קנאה ובעס על כולם ומדבר רעה על הכל.

הרפואה למחלת הנפש של מידת הקנאה והטרוניא המקנת בקרב זה שמספר לשון הרע - אמרה התורה שישב בדרך, הרחק מאנשים, לבד, בלי אף אחד איתו, והישיבה בדרך עזרת לאדם להתרפא מן הקנאה והקפידה.

הנה מורגלים אנו לחשוב שמידת הקנאה היא תכונה ומידה רעה בנפש האדם, כמו כל שאר המידות והתאוות, אך מדברי רבינו הגר"א למדנו חידוש נפלא ומבט חדש על זה.

הגר"א מפרש את האמור בברכת "יוצר אור" על המלאכים "כולם אחובים כולם ברורים וכולם גבורים וכולם עושים באימה ובריאה רצון קונם", וזה לשונו (באבני אליהו): "כולם אחובים", אין שנאה ותחרות ביניהם כי יודעים שאין נוגע במובן לחברו כמלא נימא, "כולם ברורים", ברי לבב אין פניה וכוונה בעבודתם כי יודעים שהכל מאיתו יתברך.

מתבאר מתוך דבריו, שחשיבה שאין אצל המלאכים שנאה וקנאה ותחרות, אינה נובעת מחמת שאין להם יצר הרע, כי אדרבה, לאמיתו של דבר שייך גם אצל מלאכים יצר הרע שישית אותם לקנאה ושנאה ותחרות, אבל בכל זאת אין בהם המידות הללו, מפני שיש להם מבט ברור ובהיר על כל הנעשה בעבודתם כי יודעים שהכל מאיתו יתברך.

מסתפק במה שיש לו, ואינו מבקש דברים יתירים, ואינו מקנא כשרואה שיש לחברו יותר ממנו.

וביתר תמציתיות הגדיר מושג זה רבינו מנחם המאירי (שם): כלומר, שיהיה נהנה בטובת זולתו.

הגדרות אלו מבארות שעין טובה והיפוכה אינן פרטים, אלא כללים גדולים של תכונות הנפש. העין הטובה וכמוה גם העין הרעה מהווים בנין אב למיכלול דרכי ההתייחסות של אדם אל זולתו, ומהם המפתח לכל המידות הטובות או הגרועות.

עין הרע ולשון הרע

ה"עין הרעה" שבה אנו דנים יסודה בהסתכלות מעוותת של האדם על זולתו, על החברה הסובבת אותו ועל החיים בכללם.

יש לך אדם שמבטו מרוכז בעצמו, ואת כל הסובב אותו הוא רואה רק מבעד למשקפיו האנוכיות. מתוך הסתכלות כזו טובת הזולת גורמת לו להגברת רגש הקנאה. אם הזולת קנה חפץ כלשהו, הרי זו סיבה טובה שיצר הרכושנות הפנימי יגאה יותר, ואם הלה זכה במעמד, יש בכך תמריץ לגידול תאוות השררה והכבוד.

מצורת הסתכלות זו נובעת צרות העין המונעת להשאיל כלים לאחרים. זוהי דרך החשיבה המעוותת הסבורה שאם פלוני יכול להשתמש בכלים, כמעט כדרך שאני יכול להשתמש בהם, במה יודע איפוא שאני הוא בעל הכלי ולא הוא? קל וחומר, שאם אין ברשותי כל הכלים שאני חפץ בהם, שלפחות גם הזולת יחוש היטב שלא הכל מצוי בהישג ידו...

ההתבוננות המעמיקה תלמד שהעין הרעה היא אימה הורתה של הלשון הרעה, באשר כל צורה של דיבור רע יסודה בהסתכלות הרעה. רק לאחר שפלוני מביט על הזולת בצורה שלילית אנוכית מעוותת, הוא מתפתה לדבר בו סרה. אילו היה רואה את הזולת בעין חיובית, לא היתה סיבה שיוציא עליו דיבה וגם לא היה לו "זומר" של לשון הרע או רכילות. [ואולי זו הסיבה שנגע הצרעת בא על לשון הרע וגם על צרות העין, באשר מכנה משותף רחב לשתי מידות מגונות אלו].

"השותפות" הבלתי מבורכת שבין העין הרעה והלשון הרע, היא המסבירה את פשר חטא המרגלים והעונש החמור שנגרר בעקבותיו. כוכר

14 ש"ה י"ד

כל כך מגונה מידת העין הרעה עד שהתנא רבי יהושע מעיד עליה במשנה ("אבות", פרק ב, משנה יא) כי "עין הרע ויצר הרע ושנאת הבריות מוציאין את האדם מן העולם".

ב"אבות דרבי נתן" (פרק א, טו), מצינו הסבר והרחבה לאימרה זו:

"עין הרע" ביצר? מלמד שכשם שאדם רואה את ביתו של עצמו, כך היא רואה ביתו של חברו. וכשם שאדם רוצה שלא להוציא שם רע על אשתו ובניו, כך היא אדם רוצה שלא להוציא שם רע על אשת חברו ועל בניו של חברו. דבר אחר "עין הרע" ביצר? שלא תהא עינו של אדם צרה במשנתו של חברו.

למדנו מדברי חז"ל אלו כי מידת העין הטובה משמעותה הסתכלות חיובית על כל אשר לזולת: על נכסיו, על בני ביתו ועל משנתו כאילו היו אלו שלו, (הוא מה שקרוי בלשון העם, בהשאלה מלע"ז: "לפרגן"). היפוך הדברים בעין הרעה.

הובא אל הכהן

כאמור לעיל, ראו חז"ל בצרות העין סיבה שעלולה ח"ו לגרום לבוא נגע צרעת על בית האדם.

בענין נגעים אלו אמרה התורה (ויקרא יג, ט): "נגע צרעת כי תהיה באדם, והובא אל הכהן". גזירת הכתוב היא שטהרת המצורע אינה יכולה להיות אלא על פי מאמר הכהן, אשר על פיו ייחתך כל ריב וכל נגע.

16 חובג קטנא קטנא

15 אפשר שרמו גדול רמזה בכך התורה, שתקנתו של המצורע בהתקרבות אל הכהן ובלימוד מדרכיו. הכהנים הלוא הם צאצאי אהרן הכהן שהראה דוגמת מופת של עין טובה. כאשר אחיו הצעיר ממנו קיבל את המנהיגות על עם ישראל, לא עלה בדעתו לקנא בו, אלא אדרבה בעין טובה ראהו ושמה בלבו. סגולה זו של העין הטובה חייב האדם לאמץ לעצמו, וכך ייפטר מכל נגע ומכאוב.

מכאן למדים, היה אומר המשגיח הגה"צ רבי מאיר חדש זצ"ל, כי צרות עין ומידת הקנאה²¹ הינן מידות הטבועות בכל אחד מאתנו, ועלולות להתפרץ אצל כל אחד בשעת נסיון²².

לכן ביקש רבי עקיבא מתלמידיו החדשים שיעבדו על תיקון מידה זו, על מנת שלא יכשלו כפי שנכשלו קודמיהם.

22 רבינו יונה כתב (שערי תשובה, שער ג, אות ל"ה) על הפסוק "נתון נתן לו, ולא ירע לבדך בתוך לוי" (דברים טו, י), וז"ל: "הוזהרנו בזה להרחיק מנפשנו צרות העין". המשגיח הגאון רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, למד מכאן כי צרות העין נמצאת אצל כל אחד ואחד, אף בזמן שהוא מקיים מצוות צדקה. לכן הוא הזהיר שלא נחשוב שאצלנו אין צרות עין, שאף אם לא הרגשנו אותה בווערת בקרבנו, עדיין היא קיימת בכל אחד. ("אור יחזקאל" - מידות, עמוד רט).

Ri. Monk

18

8. *And immerse himself in the water.* The Law links every act of purification to the element of water (*Sefer HaChinuch* 173). [The deep significance of the *mikveh* was discussed in the commentary to *Exodus* 29:4 and *Leviticus* 11:32.] Immersion in water signifies a return to the state of purity that existed at the start of Creation, regarding which the Torah declares, *and the spirit of God hovered over the waters* (*Genesis* 1:2).

9. *Shall shave off all his hair.* This complete shaving is intended to make the *metzora* aware of his total renewal. As the *Sefer HaChinuch* puts it, he is to feel as though he is now coming into the world and his hair is just beginning to grow. He is starting a new phase in his life. [See the commentary to 13:33 for R' Menachem Mendel Schneerson's explanation in *Derech Mitzvosecha*.]

19

לתת פרשת מצורע עליון קפה

ההתבוננות שנצרך המצורע באמונה

"וגלח את כל שערו" (יד.ה)

כתב החיד"א: מה הענין לגלח את כל שערו, יש כאן התבוננות לאדם. עיקר המכשול בחטא הלשון נובע מצרות עין. האדם סבור שפלוני בהצלחתו נוטל ממנו את פרנסתו, או כבודו וכו' לכן הוא מדבר עליו ומנסה להוריד את ערכו.

כאשר יגלח האדם את כל שערו, יזכר במה שאמר הקב"ה לאיוב (איוב ט. יז) שלכל שיערה ושערה יש את מקום גידולה ויניקתה ואם יצאו שתי שערות מגומא אחת, האדם חלילה יתעוור. כדי להזכירו ענין זה נצטווה לגלח את כל שערו, שם הוא יראה שאין מה לקנא בזולת שכן אף אחד לא לוקח לך כלום.

20

water. ⁷ Then he shall sprinkle seven times upon the person being purified from the *tzaraas*; he shall purify him, and he shall set the live bird free upon the open field. ⁸ The person being purified shall immerse his clothing, shave off all his hair, and immerse himself in the water and become pure. Thereafter he may enter the camp; but he shall dwell outside of his tent for seven days. ⁹ On the seventh day he shall shave off all his hair — his head, his beard, his eyebrows, and all his hair shall he shave off; he shall immerse his clothing and immerse his flesh in water, and become pure.

24 י. "כל צעיר סובל מקינאה" היות ורואה עצמו לא מתוך עצמו אלא מתוך אחרים / "עלי שור"

הגאון ר' שלמה וולבה שליט"א מאריך עוד ביסוד הנ"ל (מבואר במכתב בספר "עלי שור" ח"א עמ' לו):

מה מאד אני מרגיש אתך את צערך של הלימוד ש'אינו הולך'... כבואך לישיבה אולי היו לך דמויות מופרזים על עצמך וכשרונותיך. אבל יום יום ראית יותר ויותר שכשרונות של אחרים - מוגרעות אצלך... וביום אחד נתמלאה הסאה. הינך חש בעצמך כי אין לך כלום, לא כשרון ולא הצלחה ולא תקווה, רק אפיסת כח, עצבות, צער. הרגשה זו נקראת - קינאה. ותהא זאת נחמתך, ידידי, כי כל צעיר סובל מקינאה...

המכיר את עצמו ויודע תכונותיו, ויודע כי מה שהגנו הבורא יתברך - מתנה גדולה היא, ואם רק ינצל את כוחותיו, יגיע לכל מעלה חמודה, וישג בתורה הקדושה מה שכבודא עולם רצה שהוא ישג, וכאופן שהבורא עולם רצה שישגו - אדם זה אינו סובל עוד מקינאה. אבל הצעיר, אשר מרס מכיר את עצמו ותכונותיו בהכרה מפוכחת וברורה - הינו מביט על עצמו בעיניים לא לו. הוא מוריד את עצמו בקנה המידה של חבריו, מה שהוא רואה אצל חבריו - זהו בעיניו הטוב, והוא רוצה להיות כמוהם. לכן, המגע עם החברים מעמיד אותו תמיד על גבולות שכלו וכשרונו, והוא רואה עצמו לא מתוך עצמו, אלא מהגבולות, ושם הוא רואה אצל עצמו יותר את השלילה. זוהי בחינה של "רקב עצמות - קינאה", הננוע בקינאה הוא מזניח את הטוב והחיובי אשר חננו ה' עד כדי "רקב עצמות", ורק מעלותיהם של אחרים, חבריו וסביבתו, הן מעלות בעיניו...

איתא במדרש תנחומא (ו): "זהו שאמר הכתוב 'מי פלג לשטף תעלה ודרך לחזיון קולות' (איוב לו, כה). מעשה בכחן אחד שהיה רואה את הנגעים. מטה ידו, ביקש לצאת לחוצה לארץ. קרא לאשתו, אמר לה: בשביל שבני אדם רגילים לבוא אצלי לראות את הנגעים, קשה עלי לצאת מעליהם, אלא בואי ואני מלמדך שתהא רואה את הנגעים וכו' לפי שכל שער ושער ברא לו הקב"ה מעין בפני עצמו שיהא שותה ממנו וכו'. אמרה לו אשתו: ומה אם כל שער ושער ברא לו הקב"ה מעיין בפני עצמו שיהא שותה ממנו, אתה וכו', לא כל שכן שיזמן לך הקב"ה פרנסה", ע"ש.

ובסוף פ"ק דבבא בתרא (דף טו ע"א) איתא שזו תשובה שהשיב הקב"ה לאיוב, שאמר לפניו שמא נתחלף לך בין איוב לאיוב. אמר לו הקב"ה: הרבה נימין בראתי באדם, וכל נימא ונימא בראתי לה גומא בפני עצמה, שלא יהיו שתי יונקות מגומא אחת, שאלמלי שתי יונקות מגומא אחת, מחשיכות מאור עיניו של אדם. בין איוב לאיוב נתחלף לך!

סידור עולם הבריאה הוא על יסוד של גבולות. בבריאה יש כוחות שונים ואף מנגודים זה לזה, וקיום השילוב שביניהם נעוץ בגבולות. כאשר כל אחד שומר על גבולו, אם הגבולות קיימים, ייתכן המשך קיום השילוב, כמו שאש ומים לא יתחברו זה לזה, אבל אם שופתים מים בקדרה על גבי האש, הקדרה שומרת את הגבול שבין האש למים, וזה יסוד השילוב שביניהם.

כך היא הנהגת הקב"ה בכל הבריאה, שכל נימא יונקת מהגומא שלה, ואם שתיים היו יונקות מגומא אחת, שטטוש הגבולות היה מביא חורבן בעקבותיו, ומחשיך מאור עיניו של אדם.

וזה פשר ההנהגה שאין אדם נוגע במוכן לחברו כמלוא הנימא (יומא דף לח ע"ב). חז"ל דייקו להדגים זאת בנימא, לכל נברא יש המעיין שלו בבריאה, שמשם יונק את כל הצריך לו, ויש גבול ברור בין נימא של כל אחד מהנבראים. ולא יתכן במציאות שאחד יקח את החלק המוכן לזולתו, כי לא יתכן בבריאה שטטוש גבולות.

יא. "שעשה לי כל צרכי" - גם ברוחניות

עוד מהספר "עלי שור":

הן הקדוש ברוך הוא, הבורח בתורה, נתן לך כל הכוחות הדרושים כדי שתקבל חלקך בתורה. תוכל לברך בשמחה רבה בכל בוקר: "ברוך אתה ה', אלוקינו מלך העולם, שעשה לי כל צרכי" - גם כגשמיים וגם ברוחניים. כל מה שצריך לי בכדי למלאות תפקידי בעולם, כל הדרוש לי לזכות לחלקי בתורה - הכל הוא יתברך נתן לי!

26 שיח יוסף

כוחה של עין הרע - מי שאינו שמה בחלקו

רבינו יונה אומר על המשנה (אבות פ"ב מ"א) "עין רעה... מוציאין את האדם מן העולם" דברים נוראים: "פי' מי שאינו שמה בחלקו ועיין את חברו העשיר ממנו מתי יעשר עושר גדול כמוהו (כמוכן לאו דוקא עושר, זה נכון לגבי כל תכונה אחרת, יופי, ילדים טובים, שידוכים קלים ומוצלחים וכו') והוא גורם רע לעצמו ולחברו כאשר אמרו חכמי הטבע (כמו גלי רדיו שהתגלו במאתיים שנים אחרונות, כך גם עין הרע היא מציאות קיימת גם אם איננה נראית) וחומד מכל אשר לרעהו, אויר עולה מן המחשבה ההיא ושורף את הדברים שעויין בהם בעיניו הרע (ממש קרן לייזר שבכוחה לשרוף כל מה שעומד בדרכה...). גם בקרבנו ישרף (הוא מזיק גם לעצמו...) אחד שמתאוה לדברים שאין יכולת מצויו בידו לעשות (כדברי חז"ל

Unfortunately, Hashgachah Pratis is an abstract concept for many of us; we acknowledge it in our minds but it never makes its way into our hearts. What is a practical application of Hashgachah Pratis to which we can relate? Many people experience jealousy — of another person's superior middos, perhaps, or of someone else's greater intellectual capabilities. Some gifted individuals might wish

they could forgo their talents so that they need not answer to all those who expect more from them. The solution to these problems is internalizing the concept of Hashgachah Pratis. Every person was put in his particular situation with a plethora of external and internal factors tailored to his unique purpose in life. It will not help to be like your neighbor or friend, because you will never accomplish what you have to accomplish.

"With your mind, with your heart, and with your middos, you can become the true oveid Hashem you are meant to be."

Rav Naftali Amsterdam once commented to his rebbi, Rav Yisrael Salanter, that if he would have the intellectual capacity of the Shaagas Aryeh (a renowned genius), the heart of the Yesod V'shoresh HaAvodah, and the middos of Rav Yisrael Salanter, he would be able to serve Hashem properly. Rav Yisrael responded, "Rav Naftali, with your mind, with your heart, and with your middos, you can become the true oveid Hashem you are meant to be."

(Daas Shlomo, unpublished manuscript)

עובד על עצמו לשמוח בהצלחת חברו ושלא לקנאות בו, הוא זוכה שגם אחרים לא יקנאו בו ולא תזיק לו עין הרע.

עצה להתרחק מהקנאה

עוד נתנו חז"ל עצה להתרחק מן הקנאה והוא להיות טוב-עין, והוא יסוד גדול. וההתחזקות בו מהווה גורם לקיום כל התורה.

ילמדו עצמם לשמוח בשמחת השני

כתוב (בראשית מט, א): "ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים".

שאל מרן הגאון מבריסק זצ"ל מדוע קרא יעקב לכל בניו וביקש שיאספו בצוותא, הרי הוא מתכוון לברך כל בן בנפרד, והברכה של האחד תהיה שונה לגמרי מהברכה של השני, ואם כן לשם מה ראה יעקב צורך שכל בניו יתאספו יחדיו בעת הברכה?

ותירץ מרן הרב מבריסק, שכונתו של יעקב היתה שכל אחד ישמע את הברכה הניתנת לשני, וישמח בה! כאשר האחים ישמעו שיהודה מקבל את המלכות, ויששכר מתעטר בכתר התורה, וזבולון לחוף ימים ישכן, וכן הלאה, ילמדו את עצמם לשמוח האחד בשמחת רעהו.

אינ מלכות נוגעת בחברתה

שואל הגר"י זילברשטיין שליט"א:

ומה היא הדרך שונקל על האדם לשמוח בהצלחותיו של השני? - כאשר ידע שאין מלכות נוגעת בחברתה כמלוא נימה.

ואולי זה גם הפירוש בתפילת שמונה עשרה 'ברכנו אבינו כולנו כאחד', דהיינו שנשמע כולנו כאחד את הברכה של השני, ונשמח בה. כי ברכה שקיבל האחד אינה גורעת כהוא זה מהברכה שהוא עתיד לקבל.

רקב עצמות קנאה

הרשע, עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה מתלמידיו של אברהם אבינו, עין רעה ורוח גבוהה נפש רחבה מתלמידיו של בלעם הרשע...

המאפיין הראשון לתלמיד של אברהם אבינו היא עין טובה, ולהבדיל המאפיין הראשון של תלמידיו של בלעם היא עין רעה. אחד הביטויים המעשיים של עין טובה היא כח התינה.

סימנם של בני אברהם אבינו: רחמנים וגומלי חסדים, היינו: עין טובה וביישנים היינו: רוח נמוכה ונפש שפלה. ואילו בתלמידיו של בלעם הרשע: הקנאה - היינו עין רעה. התאוה - היינו נפש רחבה. והכבוד - זו רוח גבוהה המוציאים את האדם מן העולם.

שנראה כל אחד מעלת חברו

וכן היא תפילת דוד המלך (תהלים קכח, ה): "וראה בטוב ירושלים" - כי יש שתמיד ימצא חסרונות, אפילו בעיר קדושה אשר שכנתו ית' בתוכה בירושלים.

זהו גם מה שאמר הרבי ר' אלימלך מליזנסק זי"ע בתפילתו: "שנראה כל אחד מעלת חברו ולא חסרונו".

בלעם הרשע יסודו הוא התבוננות ברע, בחסרונות, בשוליים, אך אנו תלמידיו של אברהם אבינו - תפקידנו הוא ההתמקדות וההתבוננות בטוב - לראות כל אחד מעלת חברו.

לדברי רבינו יונה "עין רעה" היא מידת הכילות וצרות העין, ואילו "עין הרע" (בלשון זכר), זוהי פגיעתה של העין. על פגיעה זו אמרו חכמים (בבא

מציא קו, ב):

"והסיר ה' ממך כל חולי" (דברים ז, טו) - זה עין הרע.

פגיעה וקללה זו של עין הרע היא שמוציאה את האדם מן העולם, כי כשם שהיא מזיקה למי שעליו העין הסתכלה, כך היא פוגעת גם במסתכל בעין קלוקלת זו.

לא כאן המקום להרחיב בדבר קלקלתה של "עין הרע" ונוקיה הרבים, אולם ברור שגם היא תולדה של "עין רעה" המסתכלת על אנשים ועל תופעות בצורה שלילית ומעוותת.

יהודה פרשת תזריע מצורע ויאמר מד

צרות עין ועונשה

"והבגד כי יהיה בו נגע צרעת בבגד צמר או בבגד פשתים" (ויקרא יג, מז). מדוע רק בגד צמר או בגד פשתים מקבל טומאת נגעים, ואילו בגדים משאר סוגים אינם מקבלים טומאת נגעים?

הגמ' במס' ערכין (טו). מונה בין הדברים שעליהם באים הנגעים, "צרות עין". אדם שמקנא בוולתו או שכואב לו על שטוב לחבירו, מביא בקנאתו נגעים על עצמו.

מחלת הקנאה החלה מקין והבל, קין קינא בהבל אחיו, על שה' פנה למנחת הבל ולא למנחתו. הבל הביא לה' מבכורות צאנו ומחלביהם כלומר מהמובחרים שבהם. ואילו קין הביא לה' מפירות אדמתו מהגרוע שבהם. ויש אומרים זרע פשתן הביא למנחה. קנאה ושנאה התחוללו באותו מעמד עד שקם קין והרג את הבל. "צמר ופשתים" היו ברקע, צמר מצאן הבל ופשתים מוצא אדמת קין. וכך קשר הדברים:

הנגעים באים על צרות עין בבגדים של צמר ופשתים בלבד, כיון ששני סוגים אלו היו מעורבים בפרשת הצרות עין הראשונה, ולכן רק הם מקבלים טומאת נגעים להזכירנו מה עלולה לגרום "צרות עין" - "רציחת אח".

רעיון זה טמון גם באיסור "שעטנו", שאסור לחבר צמר ופשתים יחד, וזאת כדי להזכירנו מה התחולל בגין אותם ב' מינים.

וכן מצינו בתורה ובנביאים, שכל אלו שהייתה בהם "צרות עין" לקו בצרעת.

הנחש קינא באדם ובחיה והכשילם באכילת עץ הדעת וגרם למותם. וכעונש, גופו לקח בצרעת, ועד היום עור הנחש מלא חברבורות כדוגמת נגע הצרעת. וידוע שהנחש מחליף את עורו כל כמה חודשים ותהליך החלפת העור נעשה אצלו בייסורים נוראים, והוא מעין עונש הצרעת. וכל זה למה? על צרות עין שהייתה בו.

The last of the various forms of *tzora'as* is that affecting homes. That form of *tzora'as* was unknown until *Bnei Yisrael* entered *Eretz Yisrael*. According to *Chazal*, the previous inhabitants hid their valuables in the walls of their homes to prevent them from falling into the hands of the conquering Jewish army. When the walls of these houses were subsequently struck with *tzora'as*, necessitating the removal of parts of its walls and, in some cases, the destruction of the entire house, these hidden treasures were discovered by the new Jewish owners.

★ This is extremely puzzling. We are also told that *tzora'as* in the walls of homes was a punishment for selfishness. Why should those who displayed the extremely negative characteristic of selfishness have been rewarded with the discovery of hidden treasures?

The Torah tells us that before the *Kohen* comes to inspect the suspected discoloration to determine whether there is in fact *tzora'as*, all the contents of the house are to be removed (*Vayikra* 14:35). That way they do not become impure if the house is declared to have *tzora'as*. The *Midrash*, however, adds another reason for removing all the vessels: it is a corrective for the selfishness which causes

tzora'as in the first place. Selfish people often pretend that they have less than they do to avoid lending others their possessions or giving *tzedakah*. Having to remove all his possessions in public causes him acute embarrassment and helps to atone for and correct his selfishness.

35 The *Mishnah* in *Nega'im* (12:5), however, gives a totally different explanation of the removal of the contents from the house: Divine concern for the property of a Jew. Only relatively inexpensive earthenware vessels are irreparably affected by being in an afflicted house; all other vessels can be easily purified by immersion in a *mikveh*. Nevertheless, Hashem is concerned with even this small loss, and allows the removal of all vessels before the house is declared impure.

One might have thought that if the intention was to cure selfishness, a lesson in the unimportance of material possessions would be more fitting, and not one which conveys the value of every penny.

★ The truth is, however, that selfishness — literally *tzarus ayin*, a narrow eye — is the result of not appreciating the true value of material possessions and viewing them from a very narrow perspective. We are taught that *tzaddikim* value their material possessions even more than their lives. Thus *Yaakov* put his life in danger to retrieve some inexpensive earthenware vessels.

36 Earthenware is unique in that it contracts *tumah*, spiritual impurity, only through exposure of the source of impurity to its inside surface, but not through contact with the outside walls of the vessel. Why are earthenware vessels singled out in this fashion? The value of any vessel can be measured in two ways: in terms of the intrinsic value of the material from which it is made or in terms of its functional value. The materials of an earthenware vessel have little intrinsic value. Their utility alone gives earthenware vessels their value. In order for something to contract ritual impurity, it must have a value. Hence, an earthenware vessel becomes impure only through contact with its functional part — the inside — and not through contact with the materials of the outside wall.

→ A *tzaddik* views his material possessions as earthenware vessels — i.e., of no intrinsic value themselves, but rather deriving their importance only from their function. Material possessions, in his view, are tools in the service of Hashem. They may, for instance, allow him to do acts of *chesed* and benefit others. Both his body and his material possessions are means to serve Hashem. They differ only in that the body is acquired as a "birthday present;" the acquisition of material

33 גיחזי תלמידו של אלישע הייתה בו צרות עין, ומתוך כך לקה בצרעת, וכמו שאומרים חז"ל (טוטה מט.) על הפסוק (מלכים ב ו, א) "ויאמרו בני הנביאים אל אלישע הנה נא המקום אשר אנחנו יושבים שם לפניך צר ממנו", שרק כאשר גורש גיחזי מלפני אלישע או רבו התלמידים, כי גיחזי הייתה עינו צרה בתלמידים, והיו יראים לבוא ללמוד אצל אלישע, מפני רעת גיחזי שהיה דוחה אותם, וכשנפרד גיחזי ממנו, רבו התלמידים עד שצר להם המקום שהיו יושבים בו מתחילה. ע"ש. ומה שהיה דוחה את התלמידים מלמוד אצל אלישע הוא בכדי שרק הוא בלבד ילמד וירע והם לא. כ"ז נבע מהצרות עין שהייתה בו.

37

possessions requires effort. Thus his material possessions are more precious to the *tzaddik* than his own body because their acquisition required more effort. The *tzaddik's* perspective on possessions contrasts with the narrow perspective of the one who sees only the personal benefit his possessions can bring him.

→ When the person whose house was afflicted with *tzora'as* was made aware of Hashem's concern for every Jew's material possessions, his selfish view (*tzarus ayin*) was challenged and the corrective process begun. The embarrassment of being exposed to the neighbors' scrutiny was another aspect of the same process. The removal of the vessels to the public domain hints to the fact that their purpose is not just to serve oneself.

→ The valuables hidden by the *Emorim* were tainted and contaminated by intense selfishness. The *Emorim* hid them to deprive the Jews from benefiting from them, even though they were doomed to lose them anyway. In the hand of people with a tendency towards selfishness, this wealth would have been terribly detrimental. Therefore Hashem utilized the *tzora'as* as a vehicle to provide the wealth in a manner designed to correct the evil of selfishness. The victim of *tzora'as* was forced to recast his attitudes towards material possessions prior to receiving this new bounty.

38

If one fails to learn the lesson of *tzora'as* afflicting the house, his selfishness will grow into haughtiness. Then his clothes, called by *Chazal* the instruments of honoring a person, will be afflicted as well. If he still does not heed the warning, he will descend yet further until he acts with total disregard for anyone but himself. That latter attitude is manifested as *lashon hara* and *motzi shem ra*, speech designed to denigrate others. As a punishment the perpetrator's very body will be scourged with *tzora'as*.

We can now understand what appear to be conflicting opinions regarding the deaths of the student of R' Akiva. The *Gemara* (*Yevamos* 62b) says that they did not treat each other with respect; the *Midrash* (*Bereishis Rabbah* 61:3) says that they exhibited *tzarus ayin*, selfishness, with regard to their Torah and did not share it with one another. Torah is one's most precious possession, but it must not become a means of personal aggrandizement. When one truly appreciates his fellow Jew and honors him, he desires to share with him his tools for service of Hashem. In this vein, sharing one's Torah is the supreme expression of honor for one's fellow man. Hence the two descriptions of the faults of the students of R' Akiva are in fact one.

39

53 But if the Kohen shall look, and behold! — the affliction had not spread in the garment, or the warp or the woof; or in any leather utensil, 54 the Kohen shall command; and they shall wash the area of the affliction; and he shall quarantine it for a second seven-day period. 55 The Kohen shall look after the affliction has been washed, and behold! — the affliction has not changed its color and the affliction has not spread, it is contaminated, you shall burn it in fire; it is a penetrating affliction in his worn garment or in his new garment. 56 But if the Kohen shall look, and behold! — the affliction grew dimmer after it was washed, he shall rip it from the garment or from the leather, or from the warp or from the woof. 57 If it appears again in the garment or in the warp

42-b-

מ"ה, ז"ן, ס"ג, ע"ג, בגימטריא יהי אור, והאדם יש בו נשמה קדושה והוא חלק אלקי ממעל, ונמצא יש בכל אדם זה האור של שם הוי"ה המאיר בפנימיותו, היינו שלימות האור שהוא "יהי אור", והוא מכוסה בעור גשמי המצמצם ומחשיך אור הזה של הנשמה, ולכן נשרו בגימטריא עור רל"ג, היינו עור המכסה האור כי טוב שנמצא בהאדם.

מבואר בספ"ק (נעם אלימלך, שפת אמת) כי ענין הנגע צא מזה שנהפך הכתוב אור לכתוב עור, כמו שמבואר בחו"ל כי בחורמו של ר"מ הי' כחוצ כתובות אור צא, דקודם החטא של אדה"ר כשהי' מצב של זרחה, הי' רק כתובות אור, היינו אור הוי"ה שהקדמנו שיטנו בכל אדם מצד אור הנשמה אשר נפח בו קו"ב"ה, כדכ' ויפח באפיו נשמת חיים, כי שם אור הי' את הזרחה, הנרכה בגימט' רל"ג כדאיחא בספ"ק, ואח"כ כשנתהוה מצב של קללה, היינו ע"י החטא של עץ הדעת, אז נעשה הסתר על זה האור הפנימי, ולכן כי כתובות עור, שנעשה עור גשמי המסתיר זה האור, וכדברי החס"ס שהצאנו לעיל ועבודת האדם הוא לפתוח

חלונות צוה העור שיכול האור הנשמה להאיר לחוץ, ושיחפך העור לאור.

43

כתיב והנה הנגע לא הפך את עינו, ופי' צעל זרית כהונת עולם, דאיחא בספר יצירה אין למעלה מענג ואין למטה מענג, והחילוק בין ענג לנגע הוא במקום כתיבת העי"ן, דנגע הע' הוא בצופו, וצנג העי"ן זראשו, וסימן טומאה הוא כשהנגע לא הפך את עינו, שהע' לא נהפך להיות זראש המיצה.

והנה ענג הוא ר"ת עין נהר גן כמו שמבואר בספ"ק, והיינו מש"כ בספר יצירה אין למעלה מענג, היינו לרגת אדם הראשון לפני החטא שהי' זכחינת עין נהר גן, שלפני החטא הי' כתובות אור, שהי' אדם הראשון נדיקות בהצורה ית' ולא הי' שום הסתם, וההיפוך מזה הוא נגע, כאשר העור אינו מניח אור הנשמה להאיר לחוץ, ודבר זה מלוי צהע', היינו אם האדם מהפך את העין לאחך, העור לאור, אז נעשה מהנגע ענג ולאידך, העי"ן הוא הגורם להסתוות הנגע כאשר אור הנשמה אינו מאיר לחוץ והעור מסתירו.

שנו 40 7/13 מקדש הלוי

אינו ברשותו, ועל כן מביא עליו הקב"ה נגעי בתים - בכדי שבעל כרחו יהיה מוכרח להוציא חפציו מביתו, וכך יתגלה קלונו ברבים כאשר יתברר לכל כי החפץ האמור מצוי ברשותו גם מצוי.

והנה, שורש מידה מגונה זו, של צרות העין - הינו מאחר שהאדם מדמה בנפשו כי כספו ורכושו שלו הם, ולפיכך הוא אינו חפץ להשאילם לאחרים. אילו היה מבין כי לה' הארץ ומלואה, וכי כל חפציו אינם שייכים לו באמת, אלא פקדון שהופקד בידו בכדי שיעשה בו רצון קונו, יגמול חסדים ויתחסד עם הבריות - אין ספק בכך שיעניו לא היתה צרה באיש, והוא היה משאיל את חפציו בשמחה וברצון!

לפיכך, מדגישה התורה ומזכירה לאותו בעל-בית אשר לקח בצרעת, כי הארץ, הבית, הרכוש והמטלטלין שלו - הכל אינו שלו בעצם, אלא מתנה שנתן לו הקב"ה! היא מבקשת ללמד אותו ולגרום לו להפנים כי ממונו אינו אלא פקדון שהופקד בידו, בכדי שיתקן את צרות העין בה הוא לוקה, ומאחר שיתקן את חטאו - אין ספק בכך שתתקבל תשובתו ושב ורפא לו...

41 וראה הכתוב אחרי הכתוב את הנגע והנה לא הפך הנגע את עינו והנגע לא פשה טמא הוא באש השורפנו פחתת הוא בקרבתו או בגבחתו. ויג' נה' לא הפך הנגע את עינו - לא הוכחה ממלאימו.

פירוש נפלא כתב ה"אמרי אמת" לפרש את הכתוב "והנה לא הפך הנגע את עינו", שבא הכתוב לרמוז לנו בזה את הסיבה מדוע לא נרפא המצורע מנגעו, ומאידך מתייכן יוכל להתרפא, וזאת כאשר יהפוך את עינו.

ויובן ענין זה על פי דברי הגמרא בערכין (טז ע"א), שם אומרת הגמרא כי הנגעים באים לאדם בעקבות צרות עין שהיתה בן, ממילא כאשר יתקן מידה רעה זו של צרות עין יתרפא מצרעתו.

זהו שרמז הכתוב, והנה לא הפך הנגע את עינו, כלומר הסיבה שלא נרפא המנוגע מצרעתו, היא משום שלא הפך את עינו, שכן אילו היה הופך את עינו, את מבטו, ומתחיל להסתכל על חבירו בעין טובה ולא בצרות העין, היה כבר נרפא מצרעתו.

42 הלקח פרישת תוריע - מצורע והלבוב קעו

מאמר ג' אדם כי יהי צעור צערו וגו', כל הפרשה מדגיש כי הנגעים צאים צעור הצעה, ומה הענין צוה. ונקדים דברי החס"ס בדרשותיו (ח"א עמ' רי"ב) שמציא צעור רצו הגאון רבי נתן אדלער זי"ע כי צעור בגימטריא רל"ג צימד עם "עור", פי' כי רל"ג בגימטריא הדי' מילואים של שם הוי"ה,

וזה תכלית האדם בעולמו, חיים עם הכולל
בגימט' ס"ט, והוא החילוק בין א' לע',
כל החיים הוא להפוך הע' לא', למעט העור
שיהי' זו אור, להסיר ממנו העור של הנפש
המסמיר אור הנשמה, ויתהפך העור שישכס
זו אור הנשמה ויהי' קרוי אור באלק'.

והנה ענין ע' מורה על כח העין של האדם,
ועבודת האדם הוא שיהי' לאדם עין
טובה, שלא יהי' זר עין, והנה הנגעים באים
על זרות עין, שהעין אינו במקומו הראוי,
שאינו מציט על הזולת, רק הכל הוא לטובת
עצמו, וזה נקרא זר עין, והאדם נרץ להפוך
הכל לעין טובה. עין טובה כולל כמה עיניים
וכולם שורש אחד, שמירת העין שלא לראות
הרע בכל דבר, הוא ענין ראית הרע בחזירו
במקום לראות הטוב שבו, שמירת העין הוא
לשמור עיניו לכל יציט על דברים האסורים,
לעשות גדרים לעיניו שלא יהי' עין רע ח"ו,
שמירת עינים הוא שיהי' לאדם עין טובה
לחזירו ליתן לו זורכו ולהשתמח בצרמו
ובשמחמו. הכל נכלל בעולם עיניו מראות ברע,
כאשר האדם שומר את עיניו במקומם הראוי,
או יש לו הכח של אור ע' לתקן הגזירה,
להפוך העניות לטובה, לנטל גזירות רעות
ומשונות ע"י שיסוס האור ע' בתוך חיצת
מות, ועל ידה יכולים להפוך את הנגע לענג.

ולכן מוצן כי דייקא ע"י האור ע' יש
המיקון לכל הגזירות קשות, כי בכח
האדם ע"י שיש לו עין טובה, הן להשפיע
לזולתו, היפך מזר עין שנטל הכל רק לעצמו,
וע"י ששומר את עיניו מראות ברע, עי"ו יש
לו הכח לנטל ולהמתיק כל הגזירות רעות
ל"ע, ולהיפוך עי"ו יכול להשפיע שפע רב
לכלל ישראל, כמרומו בקופי חיצות כ"ל. נ"יש
להוסיף דרך רמו כי אור ע', הוא זירוף נ'
ו' כדאיתא, והיינו כי ע"י שמירת העי"ן
משפיעים מזונות, שהקצ"ה זן ומפרנס לכל
העולם.

31 הגדרות ומדרגות במידת "עין טובה" (ח"ב) (באק רח"מ)

ה. אדם הרואה מכלול דברים חיוביים ושליליים ומפרשם שלילית (על ידי
שמדגיש דיוקא את הפן השלילי) -
בעולמנו אין כמעט דבר שהוא מושלם בתכלית. בכל דבר ניתן לראות את
הצדדים החיוביים, מנקודת ראות של עין טובה, או שניתן לחשוף בו את
הצדדים השליליים - תכונה המאופיינת על ידי עין רעה. אדם בעל עין רעה
רואה חושך במקום אור, אסון במקום תקווה, חדלון במקום פריחה.
דוגמא: לקראת החגים קיבל חיים בונס מהעבודה. סכום הבונוס היה נמוך למדי
יחסית לבונוס שקיבל בשנה שעברה. חיים חשב בלבו: "שיתביישו להם, קמצנים,
בונוס כל כך נמוך". חיים לוקה בצרות עין. במקום להודות על מה שקיבל ולדון לכף
זכות (אולי היו קשיים תקציביים וכד'), הוא הדגיש את הפן השלילי של סכום הבונוס
הנמוך והחשיב אותו בתור מרכיב יחיד במכלול השי שקיבל.

אחד הביטויים השגורים בפי העם הוא "אני אדם ביקורתי".
פעמים רבות, אנשים בעלי חוש ביקורת, חוטאים בכך שהם מסתכלים על
סביבתם בעין רעה ומתמקדים ברע. הם סבורים כי בכך הם מבטאים את
חכמתם, כי הם יודעים להסתכל על אמיתותם של דברים ולמצוא את הבעיות
בהם, אבל למעשה ביטוי זה אצלם מורה על החיפך הגמור - על מידת העין
רעה שלחם.
כדאי לאדם ביקורתי לנטל את חוש הביקורת לכיוון חיובי, אך כלפי הזולת,
לחתמץ ולחפש את הדברים הטובים בלבד.

45 הלקח פרשת תזריע והלבוב קסו

בתיב (וי, נה) 'הנה לא הפך הנגע את
עיניו', ומציא הבית אפרים בספרו
שם אפרים, נשם בעל ברית כהונת עולם,
לפרש הפסוק עפ"י ד בספר יצירה אין למעלה
מענג ואין למטה מנגע, ולפ"ו פי' כי בחיצת
ענג העי"ן הוא בראש המיצה, ובחיצת נגע
העי"ן הוא בסוף המיצה, והפסוק אומר כי
הנגע לא הפך את עינו, כי העי"ן לא נתהפך
מסוף המיצה לתחילת המיצה. והנה העיני
זוה הוא, כי ידוע כי הרבה גזירות הבאים
מלמעלה באים בזירוף אוחיות, והאוחיות
יכולים לנרסם באופן טוב שיהי' מזה ברכה
ושפע טוב, או ח"ו ההיפוך, וכן הוא בחיצת
נגע וזרעה, כי שניהם יכולים לנרסם ע"י
שני אוחיות לענג ועזרה, והעבודה הוא
להפוך הזירוף אוחיות.

בתיב (תהלים לג, יח) 'הנה עין ד' אל יראוי
למיחלים לחסדו להגיל ממות נפשם
ולחיותם ברעב', ופי' המגיד מקאזינו ז"ע
(הוצא באמרי נועם פי' בראשית) כי הקצ"ה נתן
העי"ן שעל ידה יהי' זיכולת בני אדם להמתיק
הגזירה של מות ח"ו, כי כשנותנים הע'

בתוך מות נעשה מעות, ועל דרך זה מפרש
דברי הגמ' (תענית ח, ג) 'צימי רבי שמואל
בר נחמני הוא כפנא ומותנא אמרי היכי
נעביד ניבעי רחמי אחרתי לא אפשר אלא
ליבעי רחמי אמותנא וכפנא ניסבול אמר להו
רבי שמואל בר נחמני ניבעי רחמי אכפנא
דכי יהיב רחמנא שובעא לחיי הוא דיהיב
דכתיב פותח את ידך ומצביע לכל מי רצון,
ופי' כי הי' כאן ז' גזירות על כלל ישראל
רעב ומות, והעצה לזה הוא ליקח את העין
מרעב ולתמו בתוך מות ונעשה מעות רב,
וזה המכוון בדברי הגמ' דע"י חיקון הרעב
יתקון המות ג"כ.

ויש להבין הענין הזה כי תלוי הכל באות
עי"ן דייקא, ורואים כי מלת עני בעצמו
הוא אוחיות עין בשנינו האוחיות, והלא דבר
הוא כי הכל תלוי באות ע', וראיתי רמו נפלא
באמרי נועם (פי' בראשית), עה"פ בישעי' (ג).
טו) 'עולם עיניו מראות ברע', שהקופי חיצות
הם מעות, כי ע"י ששומר האדם את עינו
נעשה שפע פרנסה על העולם, והכל תלוי
בעיניו של אדם.